

Asia Tekijänoikeus piirroskuvaan

Hakija S

Annettu 30.1.2024

Tiivistelmä *Hakijan lausuntopyyntöönsä oheistamat piirroskuvat ja yhdestä kirjaimesta muodostuva kirjainlogo eivät saaneet tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettua teossuojaa.*

LAUSUNTOPYYNTÖ

1. Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien kuvataidesarjaksi kutsumiensa kuvien ja kirjainlogon tekijänoikeutta. Hakija kysyy lausuntopyynnössään ja lisäkirjelmissään ensiksi, ylittyykö näiden kohdalla tekijänoikeuslain niin sanottu teoskynnys. Hakija kysyy toiseksi, saako hänen palvelukonseptinsa tekijänoikeussuojaa. Kolmanneksi, saako hänen kuvataidesarjansa suojaa teoksena?
2. Neljänneksi, kuuluvatko taloudelliset ja moraaliset tekijänoikeudet, sisältäen isyys- ja respektioikeuden, hänelle? Viidenneksi, saako hän hakea yksilöllistä, henkilökohtaista korvausta? Kuudenneksi, pitääkö olla lupa käyttää hänen julkaistua kuvataidettaan ja teostaan mainonnassa? Seitsemänneksi, onko Kuvasto myöntänyt K:lle luvan käyttötilanteisiin? Kahdeksanneksi, miten tekijänoikeuslain 26 i § mukainen tiedonanto- ja selvitysvelvollisuuden noudattamisen valvonta toteutuu suhteessa hänen teokseensa? Yhdeksänneksi, saavatko opiskelijan fiprocapita-käyttäjätunnus ja salasana tai optinen lukulaite tekijänoikeussuojaa?

VASTINE

3. K on antanut asiassa vastineen. K ei ole samaa mieltä lausuntopyynnössä esitetystä kuvasarjan syntymisajankohdasta tai sen syntytavasta. K ei ole hankkinut logoa tai sen elementtejä oppilaitoksilta tai opiskelijoilta opinnäytteinä. Sanottu tyylielty logo on syntynyt useita vuosia hakijan esittämää myöhemmin, kun K kilpailutti useita mainostoimistoja vuonna 2013. K:n toimeksiannossa mainostoimistoille ei ollut mukana uuden tuotesarjan visuaalisia elementtejä, vaan visuaaliset elementit ovat mainostoimiston työn tuloksia. Tuotesarjan graafinen ilme kattoi sekä tyylieltyyn logon ja sen sijoittelun pakkauksissa että pakkausten muun ulkoasun kuvituskuviin.
4. K katsoo, että logossa oleva kirjain, tuotteiden kuvituskuvat ja/tai logo kokonaisuutena eivät ylitä teoskynnystä. K:n näkemyksen mukaan kuvituskuvien tai tyylieltyyn kirjaimen käyttäminen logossa taikka osana K:n liiketoimintaa ei loukkaa hakijan tekijänoikeutta tai muitakaan oikeuksia.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

5. Tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova. Tekijänoikeusneuvosto ei anna lausuntoja muiden lakien soveltamisesta.

Tekijänoikeudesta

6. Tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkiksi kiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat esimerkiksi kaunokirjalliset ja kuvataiteen teokset.
7. Teoksella tekijänoikeudellisessa merkityksessä tarkoitetaan henkisen luomistyön tuotetta. Kirjallinen tai taiteellinen tuote on tekijänoikeudella suojattu, jos sitä voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena. Tällöin se

ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita vaatimuksia.

8. Euroopan Unionin tuomioistuin katsoi 1.12.2011 antamassaan ratkaisussa C-145/10 (Painer), että teos voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.
9. Tekijänoikeuden sisällöstä säädetään tekijänoikeuslain 2 ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään 2 §:ssä. 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnellutmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.
10. Tekijän moraalisisistä oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. 3 §:n 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin.
11. Tekijänoikeus on tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.
12. Tekijällä on oikeus tekijänoikeuslain 26 i §:n mukaiseen korvaukseen kaikesta kuvataiteen teoksen jälleenmyynnistä, johon osallistuu myyjänä, ostajana tai välittäjänä taidemarkkinoiden ammattilainen. Oikeutta jälleenmyyntikorvaukseen ei kuitenkaan ole, jos yleisölle avoin museo ostaa teoksen yksityishenkilöltä. 26 i § 4 momentin mukaisesti oikeus saada korvaus jälleenmyynnistä syntyy, kun tekijä tai hänen oikeudenomistajansa on myynyt tai muutoin pysyvästi luovuttanut kuvataiteen teoksen tai tekijän itsensä tekemiä tai hänen luvallaan tehtyjä kuvataiteen teoksen kappaleita, joita on rajoitettu määrä.

Oikeuskäytäntöä

13. Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1988:82 mainoksen luonnosta, jossa mainoskampanjaa suunniteltaessa syntyneelle idealle oli annettu itsenäinen ja omaperäinen muoto, pidettiin tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettuna kuvataiteen tuotteena.
14. Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut pelkistettyjen kuvien tekijänoikeudellista suojaa liiketunnusta tai -merkkiä (logoa) koskevissa lausunnoissaan. Niissä olevien kuvien ja sanayhdistelmien tekijänoikeudellisesta suojasta on lausuttu esimerkiksi lausunnoissa TN 2000:1, TN 2001:12, TN 2006:18, TN 2007:18, TN 2009:2, TN 2011:7, TN 2014:9, TN 2014:13 ja TN 2018:8.
15. Kuvien ja kuvioiden suojasta on lausuttu esimerkiksi lausunnoissa TN 2021:2, joka koski myös kirjaimesta piirrettyä kuviota, sekä lausunnossa TN 2023:7. Yleisluonnehdintana ratkaisuista voidaan todeta, että usein kuvasta tai kuvan ja/tai sanasta tai kirjainyhdistelmästä koostuvan liiketunnuksen tai yksinkertaisen kuvion ei ole katsottu ylittävän teoskynnystä. Arvio on kuitenkin aina tehtävä tapauskohtaisesti.

Vastaus lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

16. Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut sille toimitettuja mustavalkoisia kuvia, joista hakija on käyttänyt nimitystä kuvataidesarja. Sarjan ensimmäinen kohde on tyylitelty K-kirjain, toinen kahta ylhäältä päin piirrettyä neliterälehtistä kukkaa margariinirasian kannessa esittävä kuva ja kolmas kolmea viljatähkää esittävä piirroskuva, jossa kolme viljatähkää sijaitsevat oluttölkkin ulkokuoressa.
17. Yksinkertainenkin kuva tai piirros voi lähtökohtaisesti saada teossuojaa, mikäli tekijänoikeudelliset, muun muassa riittävän itsenäisyyden ja omaperäisyyden edellytykset täyttyvät. Tekijän luova panos voi ilmetä osaltaan kuvan tai piirroksen yhteydessä myös nimenomaisesti esitettävän kohteen yk-

sinkertaistamisessa. Hyvin pelkistetty ja yksinkertainen, kohdettaan realistisesti esittävä kuva tai piirros jättää kuitenkin vähemmän mahdollisuuksia kuvastaa tekijänsä persoonaa siten, että siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Jokainen tapaus täytyy kuitenkin arvioida erikseen kuvan konkreettisen ilmiänsun perusteella.

18. Tässä tapauksessa K-kirjaimen muoto ja kukkien terälehtien sekä tähkien osien peruskuviot ovat sekä luonteeltaan että konkreettiselta visuaaliselta toteuttamistavaltaan niin värin kuin muotojen toteutuksen osalta hyvin yksinkertaisia ja pelkistettyjä. Kirjain on yksivärinen päistään pyöristetyin kulin. Suoraan päältäpäin esitetyt kukat ovat yksivärisiä ja terälehdiltään sekä keskiöltään symmetrisiä, vaalealla tasavärillä ilman ääri viivoja toteutettuja. Emi- tai hedelehtikehä on toteutettu taustavärisenä. Kirjain ja kukat eivät konkreettiselta toteutukseltaan ilmennä tekijän vapaita luovia ratkaisuja eivätkä siinä määrin kuvasta tekijänsä yksilöllisyyttä ja henkisen luomistyön tulosta, että ne riittävän itsenäisinä ja omaperäisinä ylittäisivät teoskynnyksen.
19. Kolmea rinnakkaista, samassa asennossa olevaa viljatähkää esittävä piirros muistuttaa yksinkertaistettua, yksiväristä sivulta katsottua luonnonmukaista ääri viivakuvaa ohrantähkistä pitkine vihneineen. Vaikka piirros sisältää enemmän yksityiskohtia kuin edellä mainitut kohteet, ei se yksityiskohtien esitystavan tai valitun piirrostylein, viivan käytön, värivalinnan tai varjostusten, valitun perspektiivin tai muun seikan vuoksi siinä määrin ilmennä tekijän vapaita luovia ratkaisuja eikä siinä määrin kuvasta tekijänsä yksilöllisyyttä ja henkisen luomistyön tulosta, että se riittävän itsenäisenä ja omaperäisenä ylittäisi teoskynnyksen.
20. Tekijänoikeusneuvosto arvioi, että lausuntopyynnön kohteena olevat, yllä mainitut K-kirjain ja kukkien ja tähkien kuvat eivät ylitä teoskynnystä eivätkä siten saa tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista suojaa teoksena.

21. Hakijan kuvataidesarjaksi kutsuma työ koostuu edellä mainituista elementeistä, kirjaimesta ja kahdesta kukasta sekä kolmesta tähkän kuvasta. Ne eivät tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan muodosta sellaista yhtenevää kokonaisuutta, joka ylittää teoskynnyksen ja voi saada itsenäisen ja omaperäisen ilmaisunsa ja sen luoman kokonaisvaikutelman perusteella tekijänoikeudellista suojaa.
22. Vastaus kysymyksiin yksi ja kolme on se, että hakijan kuvasarja kokonaisuutena tai kirjain ja kuvat yksittäisinä eivät tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan ylitä teoskynnystä eivätkä siten saa tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista suojaa teoksena.
23. Vastauksena neljänteen ja viidenteen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että vastaus kysymyksiin 1 ja 3 huomioiden hakijalle ei synny yllä mainittuihin kysymysten kohteisiin taloudellisia tai moraalisia tekijänoikeuksia eikä hänelle synny oikeudellista perustetta hakea yksilöllistä, henkilökohtaista korvausta tekijänoikeudelliseen vaatimukseen perustuen.
24. Vastauksena kuudenteen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että edellä mainittujen vastauksien 1 ja 3 vuoksi hakijan lupa ei ole tekijänoikeudellisena edellytyksenä käyttää edellä mainittuja kirjainta ja kuvia mainonnassa tavoin, joka edellyttää tekijän tai tekijänoikeuden haltijan suostumusta. Tekijänoikeusneuvosto ei toimivaltansa puitteissa anna lausuntoa muista kuin tekijänoikeuslain soveltamiseen kuuluvista seikoista.
25. Seitsemännen kysymyksen osalta tekijänoikeusneuvosto toteaa, että hakija voi suoraan tiedustella mainitsemaltaan yhteisöltä, onko tämä mahdollisesti myöntänyt käyttöluvia mihinkään hänen teoksiinsa.
26. Vastauksena hakijan toiseen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kuten muun muassa tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2023:6 on mainittu, tekijänoikeussuoja ei estä toista henkilöä hyödyntämästä esimerkiksi toisen ideaa tai toimintamenetelmää. Toiminta– kuten palvelukonsep-

tilla tarkoitetaan yleisesti kuvausta järjestelmän ominaisuuksista järjestelmää käyttävän henkilön näkökulmasta tiettyyn tarkoitukseen tähdättyä toimintaa tai toimintojen sarjaa varten kuten tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2023:6 on mainittu. Sen vuoksi hakijan mainitsema palvelukonsepti konkreettisista, mahdollisesti teossuojaa saavista asiakirjoista, joista palvelukonsepti ilmenee, erillisinä ei sellaisenaan saa tekijänoikeudellista suojaa. Koska konkreettisia asiakirjoja, joista palvelukonsepti ilmenee, ei ole esitetty, tekijänoikeusneuvosto ei anna enemmälti lausuntoa mahdollisten dokumenttien osalta.

27. Hakijan esittämän kahdeksannen kysymyksen osalta, miten tekijänoikeuslain 26 i § mukainen tiedonanto- ja selvitysvelvollisuuden noudattamisen valvonta toteutuu, tekijänoikeusneuvosto toteaa seuraavaa. Säännöksen mukaan tekijällä on oikeus tekijänoikeuslain 26 i §:n mukaiseen korvaukseen kaikesta kuvataiteen teoksen jälleenmyynnistä, johon osallistuu myyjänä, ostajana tai välittäjänä taidemarkkinoiden ammattilainen. Se koskee kuvataiteen teoksia, joiden tekijänoikeudellinen suoja-aika on edelleen voimassa. Teoksiksi katsotaan pääsääntöisesti taiteilijan itsensä tekemät teokset ja taiteilijan tai hänen luvallaan tehdyt kopiot, kuten vedokset ja sarjat. Kopioiden osalta edellytetään kuitenkin, että niitä on valmistettu rajoitettu määrä.
28. Jälleenmyyntikorvausta ei kerätä teoksen ensimyyntistä. Kun jälleenmyyntikorvauksen piiriin kuuluva teos myydään, on taidekauppias tai -välittäjä velvollinen tekemään Kuvasto ry:lle selvityksen teosmyynnistä. Lisätietoa jälleenmyyntikorvauksesta löytyy esimerkiksi internetistä osoitteesta: <https://kuvasto.fi/jalleenmyyntikorvaus/> Aluehallintovirastot valvovat sitä, että tekijänoikeuslain mukaista jälleenmyyntikorvauksen maksuvelvollisuutta noudatetaan: <https://avi.fi/asioi/henkiloasiakas/valvonta-ja-kantelut/raha-ja-omaisuus/kuvataiteen-jalleenmyyntikorvaus>
29. Edellä mainituin edellytyksin syntyy oikeus jälleenmyyntikorvaukseen. Kohteen teossuoja on yksi lähtöedellytyksistä, joka ei tekijänoikeusneuvoston harkinnan mukaan hakijan lausuntopyyntöissä mainitsemien kohteiden

osalta täyty, joten hakijalla ei ole oikeutta tälläkään perusteella lausuntopyyntöissä kysymyksessä olevilta osin jälleenmyyntikorvaukseen. Teossuojajan lisäksi myös edellisessä kappaleessa mainitut muut jälleenmyyntikorvauksen edellytykset on täyttyvä.

30. Yhdeksannen kysymyksen osalta tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jotta kysymykseen voidaan vastata, tulee kysymyksissä mainitut konkreettiset kohdet esittää tekijänoikeusneuvostolle, jotta niistä voidaan antaa lausunto, ja näin ei tapauksessa ole toimittu. Yleisesti voidaan todeta, että erilaiset tietojärjestelmien käyttäjätunnukset ja salasanaat ovat useissa tapauksissa muutamasta kirjaimesta, numerosta ja erikoismerkistä koostuvia eivätkä ne siten pääsääntöisesti kuvasta tekijänsä luovia valintoja siinä määrin, että ne saisivat teossuojaa mutta harkinta on tehtävä tarvittaessa yksittäistapauksin. Yleisesti ottaen laitteet tai jokin niiden omaama toiminnallisuus sellaisenaan eivät pääsääntöisesti myöskään saa teossuojaa, mutta esimerkiksi joko laitteen itsenäinen ja omaperäinen ulkomuoto tai jokin laitteen yksityiskohta voi tekijänoikeudellisten edellytysten muutoin täytyessä saada teossuojaa.
31. Hakija ja vastineen antaja ovat olleet eri mieltä siitä, kuka on lausuntopyyntöissä mainittujen kirjaimen ja kuvien alkuperäinen tekijä. Koska tämän seikan selvittäminen on ensisijaisesti näytön vastaanottamista ja sen arviointia edellyttävä kysymys, tekijänoikeusneuvosto ei vakiintuneen käytäntönsä mukaisesti anna lausuntoa toimivaltaansa kuulumattomana kyseisestä asiasta.

Puheenjohtaja

Ulla-Maija Mylly

Sihteeri

Perttu Virtanen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisuun ovat osallistuneet Ulla-Maija Mylly (puheenjohtaja), Juli Mansnérus,

Samuli Melart, Gunilla Lång-Kivilinna, Tommi Nilsson, Mika Toivainen,
Valtteri Niiranen, Riikka Tähtivuori, Anniina Dahlström, Maria Rehbinder,
Albert Mäkelä ja Asko Metsola.